

İKİ ON YILLIK DÖNEMDE TÜRKİYE'NİN GÜRCİSTAN SİYASETİNDEKİ OLUMLU TABLO

Mustafa Yasin ŞAFAK*

ÖZET

Gürcistan ile Türkiye arasındaki ilişkiler Güney Kafkasya'nın en istikrarlı ilişkilerinden biridir. İyi komşuluk ilişkisi Gürcistan'ın bağımsızlığını kazandığı dönemde başlayıp, 90'larda ve 2000'lerde iki on yıllık dönemde farklı vurgular taşısa da olumlu halini hep korumuştur. İlişkilerde iki başlık temel olmuştur. Diplomatik zemini bu başlıklar belirlemiştir. Ekonomik alanda büyük yatırım projeleri vardır: Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı ve Bakü-Tiflis-Kars demiryolu. İyi komşuluk başlığındaysa Batum Uluslararası Havalimanı'nın ortak kullanımı, ilk önce vizesiz geçiş, sonrasında pasaportsuz geçiş uygulamalarıyla sınırın iki tarafındaki nüfusun kaynaşması anılabilir. Türkiye'nin kuzeydoğu komşusu Gürcistan ile ilişkileri komşularla sıfır sorun politikasının da içinde yer almaktadır. AK Parti iktidarı tarafından ilan edilen bu dış politik yaklaşım ilerleyen süreç içinde doğudan batıya birçok komşu ülkeyle tıkanırken, Gürcistan ile ilişkiler olumlu durumunu korumuştur. Bu yüzden Gürcistan için, komşularla sıfır sorun politikasının en iyi sürdüğü ülke denebilir. Gürcistan olumlu komşuluk kartesi çıkardığı bir ülke olması yönüyle Türkiye için önemlidir. İki ülke, dış siyasetlerinde girdikleri virajlarda dahi dostluklarını korumasını bilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Gürcistan, Komşularla Sıfır Sorun, Bakü-Tiflis-Ceyhan

THE POSITIVE PICTURE of TURKEY'S POLICY TOWARDS GEORGIA WITHIN THE LAST TWO DECADES

ABSTRACT

Relations between Turkey and Georgia is one of the most stable in South Caucasus. Good relations had began just at Georgian independance in 90's and come untill today 2019. As the topics differs in 90's and 2000's, the climate was the same. Two topics were always in the center between two countries; in economic area there are big projects like Baku-Tiflis-Ceyhan Oil Pipeline and Baku-Tiflis-Kars Railway. As good neighbourhood there is firstly visa-free, then pasaport-free entry and common usage of Batumi International Airport. Both made a comen daily life along both side of the border. Georgian relations was also a part of Turkish foreign policy as declared by AKP government; Zero problem with the neighbors. It failed in the process; so Turkey had lived problems with many neighbors. There appears Georgia as the best succeeded one and therefore as an important country for Turkey. The two countries keep the friendship even at their foreign policy turns.

Keywords: Turkey-Georgia, Zero Problem with Neighbors, Baku-Tbilisi-Ceyhan

---

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 09.06.2019; Yayına Kabul Tarihi: 07.09.2019

* Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, SAKARYA, ORCID: 0000-0002-3826-6125, E-posta: yasinia@gmail.com

Giriş

Türkiye-Gürcistan ilişkileri 90'larda ve 2000'lerde iki 10 yıllık dönemde zamanın ruhuna uygun bir görüntü çizer. İlk dönem, Sovyetlerin dağıldığı, Türkiye'nin önüne yeni komşuların, yeni imkanların serildiği bir zaman dilimidir. Böylelikle Türkiye'nin bölgesel güç olma arayışı başlayacaktır. Karadeniz ve Kafkasya bu tanımın içine girer. Türkiye hem Karadeniz hem Kafkas ülkesi olan Gürcistan'la pozitif ilişkiler kurabilmiştir. İkinci 10 yıllık dönem, bu sefer farklı bir söylemle yine aynı hedefi taşımaktadır. Bu kez komşularla sıfır sorun politikası, benzer bir hedefi daha bağımsız ve komşularla bire-bir olarak icra edeceğini ifade eder.

Gürcistan'ın Bağımsızlık Yıllarında İlişkiler

Gürcistan'ın bağımsızlığı aynı komşusu Azerbaycan gibi bir isyan sürecini barındırır. Baltık Sovyet ülkeleri buldukları Avrupa coğrafyası sebebiyle askeri bastırma yaşamazken hem Gürcistan'ın hem Azerbaycan'ın bağımsızlık hareketleri Sovyetler Birliği devletince bastırılmaya çalışılmıştır. "Gürcistan bağımsızlığını ilan ettikten sonra Azerbaycan gibi onun da bağımsızlığını ilk tanıyan ülkelerden biri Türkiye Cumhuriyeti olmuştur"(Hasanoğlu vd. 2006: 99). Türkiye Gürcistan'a doğrudan milli bağları olan Azerbaycan'dan farklı yaklaşmamıştır. Bağımsızlıktan sonraki ilk 10 ayda Gürcistan liderliğinde Gamshagurdia vardır. Gamshagurdia milliyetçi bir figürdür. Sovyetler yıkılınca anavatanlarına dönmek isteyen sürgün topluluklarının durumu ortaya çıkmıştır. Örneğin Kırım Tatarları Ukrayna'ya dönüş yapabilmişlerdir. Fakat Gamshagurdia liderliği sadece büyük güç olan Rusya'ya karşı milliyetçi olmakla kalmaz kendi ülkesindeki topluluklara da tavizsizdir. Ahıska Türklerinin Ahıska bölgesine dönmesine izin vermez. Bu yüzden Türkiye-Gürcistan ilişkileri sekteye uğrar. İlişkilerin tekrar rayına oturması ve sürekli gelişmesi Şevardnadze döneminde olur. Bir seneyi doldurmadan iktidardan düşen Gamshagurdia'nın yerine iktidara gelen Şevardnadze dengeler adına politika üretebilen, romantizmden uzak bir siyasetçidir; eski Sovyet döneminde de S.S.C.B dışişleri bakanlığı yapmış bir devlet adamıdır. Türkiye ile ilişkileri de bu zemin üzerinde gerçekleştirmişti.

"Şevardnadze gibi Soğuk savaş tecrübesi yaşamış kadrolar Kafkasları da içine alan yeni büyük oyunun gereklerini yerine getirmek için daha idealdir. Gamshagurdia ve Elçibey gibi liderler romantik devrimci ve millici yönleriyle, cezbedici etkileriyle kısa dönem iktidarda otursalar da esaslı Türkiye - Gürcistan - Azerbaycan ittifakı Demirel - Aliyev - Şevardnadze döneminde yerleşmiştir. Şevardnadze ülkesini kuzey ve güneyin doğu ile batının geçiş noktası-köprüsü olduğunu söyler" (Wright 1996: 138).

Yeni devlet Gürcistan için Türkiye batıya yöneldiği bir ticaret ve kalkınma kapısı demektir.

"1993'den 2003'e kadar on sene iktidarda kalan Şevardnadze döneminde Türkiye ile ilişkilerin olumlu yönde gelişmesini sağlayacak esas rol, Hazar petrolünün Tiflis üzerinden Türkiye'ye ve oradan da Batıya çıkmasını sağlayacak petrol ve doğal gaz boru hatlarının gerçekleşmesi olmuştur. Aynı zamanda Rusya'dan istediğini alamayan Gürcistan'ın yüzünü Rusya'dan Batıya ve ABD'ye çevirmesi Türkiye ile ilişkilerinde de mühim bir adım olmuştur. Batı ittifakının bir parçası olan Türkiye Gürcistan'a yaptığı askeri yardımlarla Gürcistan'a destek olmuştur"(Hasanoğlu vd. 2006: 100).

Gürcistan, komünizmin çökmesiyle ciddi ekonomik problemlerle ve idari çalkantılarla karşı karşıya kalmıştır.

"Gürcistan'ın bağımsızlığından hemen sonra iç savaşlar başlamıştır. İki cephede Abhazya ve Güney Osetya'da Gürcistan'ı zorlayan bu savaşlarda Türkiye Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü ve barışın sağlanmasını destekler bir diplomasi izleyecektir. Bu durum 1991'de iç çatışmaların ve kaosu başlamasından 2008 yazındaki son Osetya savaşına kadar böyle süregelmiştir. Türkiye kendisi de hem Abhaz hem Gürcü kökenli nüfusa sahip bir ülkedir. 300 bin Abhaz nüfusuna rağmen Gürcistan'ın toprak bütünlüğü dahilinde çözüm olsun çizgisinden ayrılmamıştır" (Bozkurt, 2008).

90'lı yıllarda Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Türkiye-Gürcistan arasındaki ilişkilerde bölgesel işbirliğinin şemsiyesi olmuştur.

"Şevardnadze bölgesel işbirlikleriyle içeride savaşın olduğu Abhazya'da ve Güney Osetya'da Rusya'nın gücüne karşı denge arayışındadır. Şevardnadze, Abhazya savaşı sonrası sorunları AGİT yoluyla ve Batı bloğunu arkasına alarak çözmek ister. Dengesi bir siyaseti yürütmek isteyen Şevardnadze, AGİT üyeliğini 1992'de kazanınca Gürcistan'ın iç sorunlarını Batının yardımıyla çözerim düşüncesine girmiştir. Rusya'ya ne yakın ne uzak bir siyaset güderek görece denge gözetmiştir. Fakat Abhaz ve Oset isyanının hem güçlü oluşu hem de Rus desteğinin onlarla olması sebebiyle iç çatışmalar Gürcistan merkezi yönetiminin aleyhine sonuçlanmıştır"(Sokoy, 2005).

Gürcistan'ın sorunlarını mümkün mertebe BM'ye ve AGİT'e taşıma ve bu yolla Rusya'nın tekelinden sıyrılmaya çalışma politikasında Türkiye'nin desteği önemliydi. Türkiye Gürcistan için Batı ittifakına açılan bir kanaldı. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Gürcistan'ın askeri modernizasyona destekle artan ilişkilere esas ivmeyi verense Hazar petrolünün taşınmasını oldu. Bakü-Tiflis-Ceyhan Hazar-Akdeniz ham petrol boru hattı projesi, Hazar petrol kaynaklarına koridor vazifesi görece ve kaynaklar Gürcistan ve Türkiye üzerinden dünya pazarlarına akacaktır. Bu proje 1990'lı yıllarda ilk gündeme geldiğinde, politik tercihlerin de izdüşümünü yansıtmıştır. Soğuk savaş yaşamış ve yeni döneme entegre olmuş siyasi kadrolar, projenin 3 ülkesindeki Demirel-Şevardnadze-Aliyev liderlikleri ABD'nin adlandırdığı Yeni Dünya Düzeni'ne uyumlu siyasetler gütmüştür.

"Statükonun değişime uğradığı ve yeni düzenin kurulduğu bir dönemdir. Bu yüzden diğer devletler de çok korkutulmamalıdır. Hasmane bir tavra girmeden mevcut politik pozisyon bir realite, bir mecburiyet şeklinde masaya konuldu. Hattın Ermenistan'dan geçebilmesi için olmazsa olmaz koşulun Ermenistan'ın işgal ettiği Azeri topraklarından çekilmesi ve bu çekilmenin yeterliliğinin de Azerbaycan tarafından kabul edilmesi olduğu Türk tarafınca projenin tanıtımının yapıldığı her ortamda ve öncelikle dile getirilmiştir"(Pamir 1999: 19).

Böylelikle Güney Kafkaslarda Gürcistan-Türkiye-Azerbaycan ortaklığı oluşmuştur. Bu ortaklık Rusya-Ermenistan-İran çizgisine karşı bu bölgedeki denge unsurudur ve ABD tarafından desteklenmesi bu sebepten anlamlıdır. Hazar petrolü Yeni Büyük Oyunun bir parçası olarak ele alınabilir. Hammaddenin kaynağı olan ülkeler, bir de bu hammaddenin taşınacağı koridor ülkeler olarak iki ayaklıdır. Koridor olarak Kafkasya da böylece oyuna dahil olur. Böylelikle uluslararası siyasette ve ticarete Orta Asya ve Kafkasya tanımı oluşmuştur. Türkiye, Yeni Dünya Düzeni içinde yer bulan bu tanımlamaya ilk andan itibaren dahil olup kendine alan açmaya çalışmıştır. Soğuk savaşın iki kutuplu dünyası

sona erince piyasa ekonomisinin zaferi ilan edilir. Bu liberal paradigmada ilk önce demokrasi ardı sıra istikrar temel değerdir.

“Sovyetler Birliği’nin dağılması, Hazar’daki devasa enerji kaynaklarının açığa çıkması en başta ABD’nin dikkatini bu bölgeye çevirmesine yol açmıştır. ABD tek hegemon güç olacağını düşündüğü dönemin resmi başlangıcı olarak gördüğü Sovyetlerin yıkılışını dünyanın yeniden şekillendirilmesi ve kıt kaynakların Batıya transferi gibi faaliyetler için bulunmaz bir fırsat olarak görür. Havzanın (Hazar denizi) petrol kaynaklarına ABD’nin ilk ulaşma denemeleri Clinton döneminde olur. O zamana kadar Hazar Devletleri Sovyet bloğunun içinde olduklarından rezervlere ulaşmak sıkı biçimde denetlenirdi. Bağımsızlarını kazanmaları ile birlikte Washington yönetimi bu ülkelerdeki rezervleri batılı petrol şirketlerinin yatırımına açmak ve boru hatları inşa edilmesini sağlamak için yoğun bir diplomatik kampanya başlattı” (Klare 2004: 184).

ABD’nin Sovyetler Birliğinden arda kalan ülkeleri Rusya’nın etkisinden izole etmek için ortaya attığı doğu-batı enerji koridoru projesini Türkiye de kendisi için bir fırsat olarak görür. Bu proje Türkiye’ye önemli bir misyon yükler. Avrasya ülkelerinin petrol ve doğal gaz kaynakları Türkiye üzerinden akacak ve böylece Rusya ve İran devreden çıkarılacaktır. Bu koridor projesinde Türkiye ABD’nin stratejik ortağı olacaktır. “Yeni büyük oyunun enerji boyutunda iki temel hareket noktası vardır: Birincisi kaynakların batıya taşınmasıyla birlikte batılı şirketler aracılığıyla doğudaki dev pazarlara ulaştırılması; ikincisi dev enerji kaynaklarına sahip olmalarına rağmen çok zayıf durumda bulunan ülkelerin güçlendirilerek Rusya’dan kopmaları sağlanacaktır” (Gazel 2004: 284).

2000’li Yıllardaki Gelişmeler

Gürcistan-Türkiye ilişkileri 2000’li yıllarda artacak, yine zamanın ruhu denebilecek bir söylemle açıklanacaktır. 1990’lar Yeni Dünya Düzeni ile, 2000’lerde Genişletilmiş Ortadoğu Projesi ile anılır. Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlar bu paradigmanın tam odağındadır. Fakat 2000’li yıllar Rusya’nın geri dönüşünü de gösterecektir. Balkanlar’da 1990’larda tek başına düzen kuran Amerikan hegemonyası (pax-Americana) 2000’lerde Ortadoğu ve Kafkasya’da sert bir direnişle karşılaşacaktır. Kafkasya’da ABD’ye bölgesel zeminde açık bir rakip olacak İran ve Rusya gibi iki aktör vardır.

2000’lerde Türkiye-Gürcistan ilişkisinin üst üste 3 düzlemi vardır:

1. Küresel: NATO- Gürcistan’a doğru Genişleme Hedefi ve Türkiye’ye Yeni Sistemlerin Yerleştirilmesi
2. Bölgesel: Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı ve Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı; Azerbaycanı da içine katan Güney Kafkasya ortaklığının devamı
3. İkili İlişkiler: Vize ve pasaport muafiyeti-Batum ortak havalimanı; iki ülkenin kendi inisiyatifinde oluşan tüm olumlu gelişmeler

“ABD’nin II. Dünya Savaşından itibaren Ortadoğu ve Orta Asya üzerinde hakim olmak istemesinin nedenlerinden birisi de bu bölgelerin sahip olduğu petrol ve doğalgazın güvenli bir şekilde batıya aktarılma meselesidir.” ... “11 Eylül ABD için Yeni Büyük Oyun sahasına sert ve derinden müdahale etmenin sebebi kılınmıştır. Enerji Amerikan politikasında 1990’lara göre daha da merkezi bir konum alacaktır. ABD’nin ‘enerji kaynaklarını ve ulaşım yollarını kontrol eden dünyayı kontrol eder jeopolitik görüşü doğrultusunda faaliyet gösterdiği açıktır” (Bozkurt 2006: 124, 123).

Yeni Dünya Düzeninde demokrasi olan Amerikan paradigması, 11 Eylül'den sonra güvenlik olmuştur. Bu güvenlikte en baş yeri enerji güvenliği alır. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinde Rusya etkisinden kurtulmak isteyen siyasetçilere büyük imkanlar sunulacaktır. Şevardnadze de 2000'li yıllara 2005'de Nato üyeliği hedefini koyarak girer. Enerjide; Orta Asya'da Afganistan, Kafkasya'da Gürcistan koridor ülkeler şeklinde tarif edilen geçiş ülkeleridir. Buralar hammaddenin olduğu Kazakistan, Azerbaycan gibi ülkelerden gelecek olan enerjiyi taşıma ve uygun limanlara aktarmada düşünülecektir. 2000'li yıllarda Genişletilmiş Ortadoğu Projesi, Türkiye'yi ve Gürcistan'ı etkileyecek bir başlıktır. Bu manada Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan İlişkileri Genişletilmiş Ortadoğu olarak anılan planın hedef alanına girmiş olur. İlk ismi yerleştiği için BOP denilen, Genişletilmiş Orta Doğu olarak revize edilen bu bölge Fas'tan Orta Asya'ya kadar geniş bir bölgeyi ifade eder. Ağırlıklı olarak Müslüman ülkelere dönük bir projeksiyon olsa da coğrafi olarak onların arasında kalan Gürcistan'ı da kapsar. Petrol boru hatları, enerji güvenliği, radikal İslami hareketlerle mücadele ve demokratikleşme başlıkları üzerinden Gürcistan da Amerika'nın odağına girer.

Gürcistan'da Gül devrimiyle birlikte 2003'de Şevardnadze iktidardan düşer, yerine Batı yanlısı olarak görülen Şaakaşvili gelir. Gürcistan'ın açık hedefi ABD ile daha da sıkı ilişkiler kurmak olur. Bu, Karadeniz'in doğusuna ABD'nin girmesi demektir. 1990'lı yıllarda Türkiye'nin Gürcistan'a yaptığı yardımlardan önemli bir kısmı Nato standardına ulaştırma adınadır. Gürcistan'ı Rusya'nın askeri kuşatmasından kurtarmak gibi nihai bir hedefi taşır. "Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye bir çatı oluşturup ABD'nin etkin desteğini alır. Bu, Amerika'nın bölgedeki iki hedefi için anahtardır: İran'ın izole edilmesi ve Rusya'nın bölgedeki tekelinin kırılması." (Papava, 2004) Nato ve ABD 2000'lerde bölgede etkinliği ele almaya çalışmıştır. Rusya ise kendini hegemon gördüğü bu coğrafyada Nato'ya karşı durmayı temel strateji yapar. "Rusya tüm bölge aktörlerine hükmedebileceği ve onların Avrupa-Atlantik eksenine kaymalarını önleyebilecek stratejik bir ortam yaratarak etki alanını genişletmeyi hedeflemektedir" (Hatipoğlu 2008: 6). 2004'de Gürcistan iç sorunlarını çözmek için atılım başlatır. Kademeli olarak Acara, Abhazy ve Osetya sorunlarını çözmek, Batı desteğini arkasında hisseden Şaakaşvili'nin esas amacıdır. Acara'da Türkiye'nin 1921 Kars Antlaşmasında yatan garantörlük hakkı vardır. Hakkına rağmen Türkiye müdahil olmaz tamamen Gürcistan merkezi yönetiminin iradesine saygı gösterir.

"Türkiye'nin, Kafkas ülkelerinin toprak bütünlüğü ve bağımsızlıklarını desteklemesi Soğuk Savaş sonrasında bölgede Rus etkisini dengeleme çabasından da etkilenmiştir. Buna göre bu devletler bağımsızlıklarını ve siyasi istikrarlarını koruyabildikleri sürece, Rusya Federasyonu'nun Türkiye sınırlarında bu ülkeler üzerinde baskın bir etkiye sahip olması zor olacaktı." ... "Hükümetin Kafkasya politikasını etkileyen bir başka düşünce de Türkiye'nin, diğer ülkeler gibi, temelde "komşularla sıfır sorun" ve "bölge merkezli dış politika" prensiplerine dayanan bir "komşuluk politikasına" sahip olması gerektiği anlayışı olmuştur. Bu prensipler AKP hükümetinin ilk döneminin ortalarına doğru geliştirilmiş ve zamanla hükümetin dış politika anlayışını anlatır hale gelmiştir" (Aydın 2013: 206-210). Türkiye-Gürcistan ilişkilerindeki Bakü-Tiflis-Ceyhan haricinde diğer bir önemli proje de Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu projesidir. "Transit demiryolu projesinin temeli Mayıs 2005 tarihinde Azerbaycan ve Türk temsilcilerin Bakü'de açıkladıkları ortak bir bildirgeye dayanmaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan'ın neticesinde Bakü'den çıkarılan petrol yine Mayıs 2005 tarihinde ilk kez pompalanmıştır" (Yıldırım, 2013). 1990'lar boyunca Güney Kafkasya boru hattı diye de

geçen Bakü-Tiflis-Ceyhan, Sovyet dönemindeki altyapıdan çıkışın sembol ifadesi gibi kullanılabilir. “Bakü Tiflis Ceyhan, Hazar kaynakları-küresel pazar başının altyapı sembolü gibidir. Ayrıca bağımsızlığın, alternatif oluşun, komşular arası işbirliğinin ve bu yolla ekonomik kalkınma hedefinin nişanesidir” (Elkind, 2007). Sadece ABD değil, Avrupa Birliği de Güney Kafkasya’ya önem atfetmiştir. “1990’lı yıllardaki eski İpek Yolu’nun canlandırılması söylemi, Türkiye ve Gürcistan için zamanın ruhunu arkasına almak gibi olmuştur. Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaşım Koridoru ve Avrupa’ya Doğal Gaz ve Petrol Taşınması bölgeyi de içine alan iki temel Avrupa Birliği projesidir” (Papava, 2005).

Hem NATO, hem AB, hem ABD desteği Gürcistan’daki Şaakaşvili yönetimine özgüven aşılarda Acara’dan sonra Abhazya ve Osetya sorunlarını da çözeceğini düşündürdü. 2008’deki savaşın görünen sebebi Gürcistan’ın bunu başarmak için Osetya’da harekete geçmesidir. Fakat bu savaş Rusya’nın nihai müdahalesiyle sonuçlanır ve Gürcistan geri adım atar. Batıdan beklediği destek de gelmez. 2008 Osetya Savaşı Rusya’nın geri dönüşünün açık ilanıdır. Bu tarihten önce de Putin yönetimi eski nüfuz alanlarına döneceğine dair Rusça konuşanların hakları, Rusya pasaportu dağıtılan eski Sovyet vatandaşları şeklinde nüfuz siyasetleri uyguluyordu. Fakat 2008’deki askeri müdahale ile açık şekilde NATO’yu Karadeniz’in doğusuna sokmayacağını ilan eder.

“Batı desteğini aldığı düşünün Şaakaşvili 2008’de Osetya’ya nihai çözüm düşünür fakat Rus duvarına çarpar. Putin liderliği artık Karadeniz’de ve Kafkaslar’da gerilememek üzere askeri müdahaleciliği ele alır. ABD ve AB de buna karşı duramaz. Bu bölgeler benim bölgem buralarda Amerikan hegemonyasına izin vermem felsefesi Rusya’nın Gürcistan’a yönelik 20 yıllık siyasetinin özeti olmuştur” (Bozkurt, 2008).

Ağır yenilginin faturası hemen olmasa da birkaç sene sonrasında Şaakaşvili’yi siyaset sahnesinin dışına iter. 2008 savaşından sonra Gürcü-Türk ilişkileri daha çok iyi komşuluk düzleminde kendini göstermeye ve geliştirmeye devam eder. Önce vizenin sonra pasaportun iptaliyle geçişler tamamen serbestleşir. Ortak havalimanı olarak kullanılan Batum cazibe merkezi haline gelmiştir. Turizmde en yakın dönemden 2018 rakamlarına göre Gürcistan ilk ondadır. “Bakanlığın Ocak-Aralık 2018 dönemi yıllık verilerine göre Bulgaristan üçüncü sırada yer aldı. Bulgaristan’ı sırasıyla İngiltere ve Gürcistan izledi” (T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019). Gürcistan’dan gelen turist rakamlarının, havayolu ulaşımından ziyade serbest geçişle iki taraf için de tam bir komşu kapısı haline gelen Sarp sınır kapısı üzerinden oluştuğu açıktır. Yatırım alanında da istikrar devam edebilir. Türk-Gürcü ilişkilerinde ikinci 10 yıllık dönemin sembollerinden olan ve inşası 2007’de başlayan Bakü-Tiflis-Kars demiryolunun açılışı 2017 Ekiminde gerçekleşir. Hat başlangıçta taşımacılık merkezli işleyecektir. “Kamuoyunda Demir İpek Yolu olarak bilinen Bakü-Tiflis-Kars (BTK) demiryolu hattı ile Türkiye ve bölge ülkeleri arasındaki yük taşımacılığının hızlanması ve ticaret potansiyelinin artması sağlanacak.” (Müsiad, 2019).

Gürcistan’da 2011’de Şaakaşvili’nin iktidarı devretmesi ilişkilerdeki sabiteleri yerinden oynatmamıştır. Türkiye’deyse iktidar el değiştirmemiş, fakat belli yaklaşımlarını revize etmiştir. Bugün Türkiye, Rusya realitesini daha çok kabullenmiş bir politika izlemektedir. Ulusal güvenlik merkezli güvenlikçi dış politika söylemi özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yeni paradigma olmuştur.

Sonuç

Sovyetler'in yıkılmasıyla Kafkasya'da siyasal paradigma tamamıyla değişmiştir. Yeni ulus devletler ortaya çıkmış ve uzun savaş süreçleri yaşanmıştır. Bu ülkelerden biri olan Gürcistan, Türkiye'nin yeni komşularından biri olmuştur. Türkiye, Gürcistanla ilişkilerinde ilk on yıllık dönemde istikrarı; ikinci on yıllık dönemde iyi komşuluğu, sıfır sorunu esas almıştır. Türkiye açısından ikili ilişkiler farklı dönemlerde ilgili döneme ait söylemlerle geliştirilmiştir. 1990'lardaki ve 2000'lerdeki Türk dış politik söyleminin sağlaması Gürcistanla ilişkiler üzerinden yapılabilir. İlişkiler olumlu yönünü hep korumuştur. Dönemin ruhuna uygun olarak farklı zamanlarda farklı yönler öne çıkmıştır. 3.tarafların pozitif etkisinin ikili ilişkilere ivme kazandırdığı olmuştur. Örneğin Avrupa Birliği'nin ve ABD'nin planlarını arkasında hissetmek hem Türkiye'yi hem Gürcistan'ı 2000'lerin ortalarında çok iyimser senaryolara taşımıştır. Dış politik hedeflerini yükseltmiştir. Türkiye'nin komşularla sıfır sorun çizgisi, Gürcistan'ın Nato hedefi buna örnektir. Bugünse her iki ülkenin bu politikaları tıkanmıştır. Fakat iki komşu 20 yıl önce iyi komşuluk zemininde başlattıkları ilişkilerini devam ettirmektedir. Turizmde ve ticaretle Gürcü-Türk ilişkileri zaten dolaylı olmayan bir doğaya sahiptir ve hep gelişmektedir.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Mustafa (2013). "Kafkasya'da Türk Dış ve Güvenlik Politikalarının Değişen Dinamikleri". *Kafkasya'da Değişim Dönüşüm (Avrasya Üçlemesi III)*. (der. Mustafa Aydın). Ankara: Nobel Yayınları: 203-227.
- BOZKURT, G. Saynur (2006) "ABD'nin Ortadoğu Politikası". *Büyük Ortadoğu Projesi*. (ed. Atilla Sandıklı-Kenan Dağcı). İstanbul: Tasam Yayınları: 117-149.
- GAZEL, Fırat (2004). *Mavi Akım*. İstanbul: Metis Yayınları.
- HASANOĞLU, Mürteza - Elnur CEMİLLİ (2006). *Güney Kafkasya'da ABD Politikası*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- HATİPOĞLU, Esra (2008) "Güney Kafkasya ve Orta Asya'da Büyük Güçler Arasındaki Oyun: Bölgesel Örgüt ve Oluşumların Rolü". *Orta Asya ve Kafkasya'da Güç Politikası*. (der. Mehmet Turgut Deniztepe). Ankara: USAK Yayınları: 1-29.
- KLARE, Michael T. (2004). "Petrol İçin Kan: Bush-Cheney Enerji Stratejisi". *Socialist Register 2004 Türkçe Baskısı*. İstanbul: Alaz Yayıncılık: 166-185.
- PAMİR, A. Necdet (1999). *Bakü-Ceyhan Boru Hattı: Orta Asya ve Kafkasya'da Bitmeyen Oyun*. Ankara: Asam Yayınları.
- WRİGHT, John (1996) "The Geopolitics of Georgia". *Transcaucasian Boundaries* (ed. John Wright vd.). London: SOAS Series, UCL Press: 133-150.

İnternet Kaynakları

- BOZKURT, Giray Saynur (2008). "Gürcistan'daki Etnik Çatışmalar Karşısında Türkiye ve Rusya'nın Tutumu". Erişim Tarihi: 03.05.2019.
http://www.karam.org.tr/Makaleler/1409568390_bozkurt.pdf
- ELKİND, Jonathan (2006). "Economic Implications of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline". Erişim Tarihi: 08.05.2019. <https://www.ogel.org/article.asp?key=2308>

Müsiad (2019). "Bakü Tiflis Kars Demiryolu Projesinde Yeni Dönem". Erişim Tarihi: 17.09.2019.

<http://www.musiad.org.tr/tr-tr/haberler/baku-tiflis-kars-demiryolu-projesinde-yeni-donem-ilk-ihracat-treni-bugun-erzurumdan-yola-cikiyor>

PAPAVA, Vladimer (2005) "The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Implications for Georgia". Erişim Tarihi: 03.05.2019.

https://www.researchgate.net/publication/242560310_The_Baku-Tbilisi-Ceyhan_Pipeline_Implications_for_Georgia

SOKOY, Nikolai (2005). "The Withdrawal of Russian Military Bases from Georgia: Not Solving Anything". Erişim Tarihi: 01.05.2019.

http://ponarseurasia.com/sites/default/files/policy-memos-pdf/pm_0363.pdf